

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Pacjenta
Krystyna Barbara Kozłowska

Warszawa, 19. 11 2014 r.

RzPP-RRzPP.41.15.2014.BW

Pani

Joanna Kluzik-Rostkowska

Minister Edukacji Narodowej

Ministerstwo Edukacji Narodowej

al. J. Ch. Szucha 25

00-918 Warszawa

Działając na podstawie dyspozycji art. 47 ust. 1 pkt 7 - 8 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. *o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta* (Dz. U. z 2012 r. poz. 159, poz. 742, z późn. zm.) zwracam się z uprzejmą prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie dostępu wychowanków młodzieżowych ośrodków wychowawczych (dalej: MOW) oraz młodzieżowych ośrodków socjoterapii (dalej: MOS) do świadczeń zdrowotnych w zakresie opieki psychiatrycznej.

Na wstępie należy wskazać, iż zgodnie z treścią *preambuły* „zdrowie psychiczne zalicza się do kategorii dóbr osobistych każdego człowieka”, co z kolei prowadzi do uznania za priorytetową zasadę wykładni ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. *o ochronie zdrowia psychicznego* (Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375 z późn. zm.) w kwestii poszanowania praw osób chorych psychicznie. Ustawodawca wprowadzając do tekstu powołanej ustawy *preambulę* wskazuje na szczególne znaczenie zdrowia psychicznego, uznając je jako fundamentalne dobro osobiste człowieka. W związku z powyższym, ustawodawca w art. 1 ust. 1 powołanej ustawy obliguje organy administracji rządowej do zapewnienia ochrony zdrowia psychicznego.

W kontekście powyższego, przedmiotem mojego wystąpienia są niepokojące sygnały, które otrzymuję od personelu medycznego szpitali psychiatrycznych w zakresie dostępu wychowanków MOW i MOS do opieki psychiatrycznej. Podnoszone kwestie dotyczą m.in.

częstych hospitalizacji ww. osób w szpitalach psychiatrycznych, co może wskazywać na brak/ograniczony dostęp tych osób do ambulatoryjnej opieki psychiatrycznej (w tym konsultacji) oraz brak realizacji zaleceń lekarskich poszpitalnych.

Przedmiotowe zagadnienie było poruszone w 2012 r. podczas prac Międzyresortowego Zespołu do spraw Poprawy Skuteczności Wykonywania Orzeczeń Sądowych, w których udział brali przedstawiciele Ministerstwa Sprawiedliwości, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Zdrowia, Rzecznika Praw Pacjenta. Podczas cyklicznych spotkań poruszono istotną kwestię dotyczącą konieczności wypracowania rozwiązań w zakresie zapewnienia w ww. placówkach w niezbędnym zakresie opieki medycznej nieletnim cierpiącym na zaburzenia psychiczne, w szczególności po opuszczeniu szpitala.

Na problem ten zwracał uwagę również prof. dr n. med. Tomasz Wolańczyk, ówczesny Konsultant Krajowy w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży, twierdząc że z jego badań wynika, iż „60-80% dzieci przyjętych na hospitalizację, nie powinno być hospitalizowanych, a wystarczającą formą pomocy w tych przypadkach byłaby pomoc ambulatoryjna.” Wskazywał on m.in. na „brak wystarczającej opieki ze strony pracowników MOS-ów i MOW-ów w zakresie realizacji zaleceń lekarskich poszpitalnych i kontynuowania leczenia w poradni oraz nadużywanie umieszczania wychowanków w szpitalu psychiatrycznym, zwłaszcza w okresie świąt, ferii i wakacji.” Jednocześnie wskazany Konsultant podkreślał, iż „*w sytuacji odmowy przyjęcia wychowanka do szpitala, stosowana jest praktyka polegająca na ponownym przywożeniu wychowanka z powołaniem się na wypowiedane przez niego myśli samobójcze. Powyższe stanowi bezwzględną podstawę do przyjęcia do szpitala, a nie jest możliwe do natychmiastowego zweryfikowania bez wystarczającej informacji o stanie zdrowia psychicznego nieletniego i ustalenia przyczyny niewłaściwych zachowań nieletniego*” Według profesora, statystycznie młodzież przebywająca w placówkach potrzebuje częściej pomocy psychiatrycznej niż młodzież przebywająca w środowisku rodzinnym.

W kontekście powyższego, w wyniku prac Międzyresortowego Zespołu do spraw Poprawy Skuteczności Wykonywania Orzeczeń Sądowych, zdiagnozowano problem poprzez ustalenie głównych przyczyn ograniczonego dostępu wychowanków MOW i MOS do świadczeń zdrowotnych, tj.:

- nadmierna odległość ww. placówek do poradni zdrowia psychicznego,
- zbyt długi czas oczekiwania na wizytę lekarską, co wynika z niewystarczającej liczby psychiatrów dziecięcych i psychoterapeutów,

- brak własnych środków finansowych w MOW i MOS, które umożliwiałyby zatrudnienie przez te placówki na podstawie umowy cywilno-prawnej lekarza psychiatry i psychoterapeuty,
- brak możliwości realizacji świadczeń zdrowotnych z zakresu opieki psychiatrycznej na terenie ww. placówek w ramach umów zawieranych z NFZ, z uwagi na obowiązujący stan prawny.

W zakresie przedmiotowej współpracy Rzecznik Praw Pacjenta przekazał do Ministerstwa Edukacji Narodowej aktualny wykaz poradni zdrowia psychicznego (nadesłany przez NFZ) oraz informację dla dyrektorów placówek MOS i MOW o faktycznych możliwościach wyszukiwania na stronie internetowej NFZ placówek poradni zdrowia psychicznego, świadczących opiekę dla dzieci i młodzieży oraz możliwości zwrócenia się w przypadkach pilnych do lekarza podstawowej opieki zdrowotnej, który może wystawić skierowanie do lekarza psychiatry z adnotacją „pilne”, co skraca czas oczekiwania na wizytę.

Ponadto z uwagi na przedmiotowe zagadnienie, Ministerstwo Zdrowia w piśmie z dnia 24 października 2012 r. (znak: MZ-ZP-P-073-24423-1/JM/12) podniosło, iż wskazane jest rozważenie możliwości podjęcia działań w zakresie dokonania w 2014 r. zmiany obowiązujących przepisów, tj. rozporządzenia Ministra Zdrowia w *sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień*, poprzez rozszerzenie wykazu świadczeń gwarantowanych o nowe świadczenie skierowane do populacji osób przebywających w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych oraz młodzieżowych ośrodkach socjoterapii. Projektowane świadczenie – jak podał Departament Zdrowia Publicznego - powinno umożliwiać objęcie aktywną opieką ambulatoryjną populacji dzieci i młodzieży przebywających w ww. placówkach przez świadczeniodawców, którzy zawrą umowę z NFZ na udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Niemniej ww. deklaracja nie została przez resort Zdrowia zrealizowana, pomimo wielokrotnych wystąpień Rzecznika Praw Pacjenta¹.

W kontekście powyższego należy wskazać, iż na podstawie danych Ośrodka Rozwoju Edukacji² - na dzień 30 września 2013 r. - na terenie kraju funkcjonowało 68 młodzieżowych

¹ Pisma o sygnaturach: RzPP-ZZP-073-14-19/BW/12; RzPP-ZZP-073-14-26/BW/12; RzPP-ZZP-073-14-27/BW/12/13).

² http://ore.edu.pl/strona-ore/index.php?view=article&catid=49%3Asystem-kierowania&id=212%3Asystem-kierowania-mlodziejowe-osrodki-wychowawcze&tmpl=component&print=1&layout=default&page=&option=com_content&Itemid=1299 (dane dot. MOW);

ośrodków socjoterapii i 93 młodzieżowych ośrodków wychowawczych. Ponadto w okresie od 31 marca 2013 r. przybyło 9 nowych MOW (w tym jedna placówka została zamknięta) oraz 3 MOS (w tym 1 ośrodek, który został zamknięty).

Warto w tym miejscu podnieść, iż w ww. placówkach przebywają nieletni m.in. z problemami rozwojowymi, z zaburzeniami psychicznymi, z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim (w tym po przebytej hospitalizacji w szpitalu psychiatrycznym ze wskazaniami kontynuowania zaleceń lekarskich, np. leczenia w poradni zdrowia psychicznego).

Wynik analizy sygnałów pozyskanych od środowiska medycznego z 20 szpitali psychiatrycznych, na terenie których pełnią funkcje Rzecznicy Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego potwierdza problem przedstawiony przez prof. dr n. med. Tomasza Wolańczyka. Analiza danych z 2013 r. wskazuje, że 7% hospitalizowanych to wychowankowie ww. placówek.

W związku z powyższym, zwracam się z prośbą - jak na wstępie - o przesłanie stanowiska w przedmiocie poruszonego zagadnienia, w szczególności wskazanie obszarów, wymagających podjęcia działań celem poprawienia sytuacji wychowanków MOW i MOS w zakresie dostępu do ambulatoryjnej opieki psychiatrycznej.

*Z poważaniem
L. Łoś*

Do wiadomości:

- 1) Pani Ewa Kopacz, Prezes Rady Ministrów, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Al. Ujazdowskie 1/3, 00-583 Warszawa;
- 2) Pan Bartosz Arłukowicz, Minister Zdrowia; Ministerstwo Zdrowia, ul. Miodowa 15, 00-952 Warszawa;
- 3) Pan Cezary Grabarczyk, Minister Sprawiedliwości; Ministerstwo Sprawiedliwości, Al. Ujazdowskie 11, 00-950 Warszawa;
- 4) Pani dr hab. n. med. Małgorzata Janas-Kozik, Konsultant Krajowego w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży; Oddział Kliniczny Psychiatrii i Psychoterapii Wieków Rozwojowego, Centrum Pediatrii im. Jana Pawła II; ul. Gabrieli Zapolskiej 3, 41-218 Sosnowiec-Klimontów.

http://ore.edu.pl/strona-ore/index.php?view=article&catid=49%3Asystem-kierowania&id=213%3Asystem-kierowania-modziewowe-osrodki-socjoterapii&tmpl=component&print=1&layout=default&page=&option=com_content&Itemid=1300
(dane dot. MOS).